

О. М. Стефанків,

*кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку та фінансів,
Івано-Франківський навчально-науковий інститут менеджменту
Тернопільського національного економічного університету, м. Івано-Франківськ,*

В. І. Данилишин,

*кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку та фінансів,
Івано-Франківський навчально-науковий інститут менеджменту
Тернопільського національного економічного університету, м. Івано-Франківськ,*

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

O. M. Stefankiv, V. I. Danylyshyn

INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF UKRAINE'S ECONOMY

Обґрунтовано важливу роль формування стабільного інвестиційного клімату у забезпеченні соціально-економічного розвитку України. Визначено переваги інвестування в Україну, головні причини, що стримують розвиток інвестиційної діяльності та запропоновано основні шляхи їх вирішення.

Proved an important role in the formation of a stable investment climate for social and economic development of Ukraine. Advantages of investing in Ukraine, the main reasons that hinder the development of investment activity and suggests key solutions.

Ключові слова: *іноземні інвестиції, інвестиційний клімат, інвестиційна привабливість, індекс інвестиційної привабливості.*

Keywords: *foreign investment, investment climate, investment attractiveness index of investment attractiveness.*

Актуальність проблеми. Соціально-економічний розвиток України безпосередньо залежить від створення сприятливого інвестиційного клімату, оскільки саме інвестиції є одним з найважливіших елементів, на чому ґрунтується економіка і добробут держави, розвиток виробництва, підприємництва і бізнесу.

Неоднорідність інвестиційного простору України є однією з особливостей її економіки. Висока інвестиційна привабливість є ключовим фактором підвищення конкурентоспроможності країни, забезпечення високих і стійких темпів економічного зростання. Проблема формування стабільного інвестиційного клімату, розширення функцій держави у забезпеченні припливу інвестицій в українську економіку та їх раціонального використання надзвичайно актуальна і важлива. Одним з ключових завдань, що стоять зараз перед українською владою, є підвищення інвестиційної привабливості держави.

Аналіз останніх досліджень. Актуальним питанням залучення інвестицій в економіку України і поліпшення її інвестиційного клімату присвячено праці Л. Анчука, І. Бланка, А. Бутнярова, О. Гаврилюка, П. Гайдуцького, Л. Збразької, М. Дацишина, О. Козака, В. Комарова, В. Ланового.

Мета статті. Метою даної статті є аналіз особливостей інвестиційної привабливості економіки України в умовах формування глобального економічного простору, визначення проблем та пошук механізмів забезпечення сприятливого інвестиційного клімату й формування основи збереження та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки.

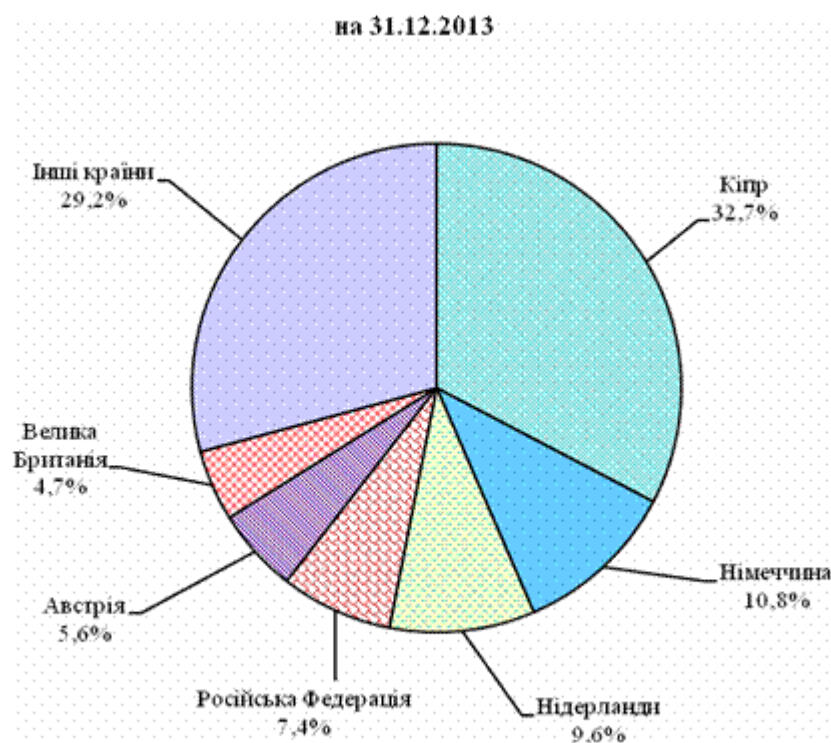
Викладення основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах залучення інвестицій сприяє розвитку економіки, впровадження нових технологій, оновленню зношених основних виробничих фондів, створенню нових робочих місць та інших важливих складових сприяють розвитку країн, їх регіонів і галузей. Прагнення до відкритості економіки, підвищенню конкурентоспроможності національного виробництва, завоювання довіри на світовому ринку, участі в міжнародному фінансовому обміні обумовлює необхідність створення умов для залучення іноземних інвестицій.

Вагомою причиною низької інвестиційної привабливості української економіки для системних іноземних інвесторів можна вважати наявність величезного тіньового сектору в Україні, який нині дорівнює, за різними даними, від 20 до 35% ВВП. Дається взнаки і негативний міжнародний імідж України, який склався

внаслідок відсутності масових «успішних» інвестиційних історій, які б могли слугувати засобом реклами національного інвестиційного клімату. Реалізація усіх капіталомістких проектів, що реалізувалися під егідою держави (будівництво каналів, продуктопроводів, автомагістралей, мостів, виробництво літаків та ін.), супроводжувалися запеклими фінансово-економічними конфліктами.

Обсяг унесених з початку інвестування в економіку України прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) на 31 грудня 2013 року становив 58,2 млрд.дол. США, що порівняно з обсягами на 1 січня 1996 року в 64,8 раза більше та складає 1283,6 долара у розрахунку на одну особу населення [1].

Із 136 країн світу надійшли інвестиції в економіку України. Основними країнами-інвесторами були Кіпр, Німеччина, Нідерланди, Російська Федерація, Австрія, Велика Британія, Віргінські Острови (Брит.), Франція, Швейцарія та Італія (майже 83% загального обсягу прямих інвестицій в економіці України) (рис.1.). Порівняно з 1996 роком зі складу десяти найбільших за обсягами інвестування країн вибули США, Ірландія, Бельгія та Польща.

Рис. 1. Структура прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в економіці України за основними країнами-інвесторами [1]

Переваги інвестування в Україну:

1. Високий рівень науково-дослідних розробок у багатьох галузях науки і техніки та наявність значного науково-технічного потенціалу. В країні налічується більш ніж 2 тис. вчених та інженерів на 1 млн мешканців, що, за оцінками ІАА, дає їй 22-гу позицію в рейтингу 88 країн світу. Дослідження конкурентоспроможності України, здійснене компанією І. Е. Ашіп Аззозіаіез (ДАА), показало, що Україна належить до 3 % найбільш освічених націй у світі (серед 133 країн).

2. Оплата праці в Україні є набагато нижчою, ніж у високорозвинених країнах;

3. Український ринок величезний (близько 46 мільйонів споживачів) і швидко зростає. Останніми роками в Україні спостерігається динамічне зростання роздрібною торгівлі. Цьому сприяє загальне пожвавлення економіки, вихід "на світло" частини тіньового сектора, зростання доходів населення та швидке поширення механізмів продажу товарів у кредит;

4. Добре розвинена інфраструктура — трубопроводи, транзитні термінали, залізниці і автомобільні дороги, мережі електропередач, морські порти.

5. Вигідне географічне розташування (між Європою й Азією, між Північчю й Півднем Європи) та безпосередній кордон з Європейським Союзом. Достатньо стабільні виробничо-технічні зв'язки з підприємствами країн СНД, Балтії, які склалися в попередні роки і зберегли своє значення в період ринкової трансформації механізму взаємного співробітництва.

6. Значні запаси багатьох видів сировинних ресурсів (вугілля, залізна та марганцева руди, сірка, ртуть, титан, уран, граніт, мармур, мінеральні солі, гіпс, алебастр тощо) і відповідну добувну та транспортну інфраструктуру;

7. 60% чорноземів усього світу створюють передумови для агробізнесу;

8. Український корпоративний податок та податок на прибуток фізичних осіб найнижчі в Європі (з можливістю переходу на єдиний податок);

9. Законодавство в сфері захисту навколишнього середовища в кілька разів ліберальніше, ніж законодавство високорозвинених країн;

10. У 2008 році Україна вступила до Світової організації торгівлі;

11. Український клімат дуже сприятливий для ведення будь-якого бізнесу (немає торнадо, цунамі, посухи, небезпечних комах, природних катастроф).

При здійсненні комплексної оцінки інвестиційного клімату, слід орієнтуватися не тільки на висновки міжнародних рейтингових агенцій, а перш за все на макроекономічну динаміку та стан конкретних ринків, на яких працюватиме інвестор (регіональний, галузевий, ринок конкретного товару чи послуги тощо) [2].

До головних причин, що стримують розвиток інвестиційної діяльності в Україні можна віднести:

- високі ставки мита, непорозуміння при визначенні митної вартості товарів та інших митних бар'єрів;
- відсутність єдиної стратегії та планів щодо заохочення інвестицій;
- політична, законодавча та економічна нестабільність в Україні;
- відсутність певних гарантій захисту для іноземних інвесторів від боржників і недобросовісних партнерів, впевненості у подальшому співробітництві під час економічних змін в законодавстві або під час кризи;

- невисокий рівень розвитку інфраструктури;

- низька продуктивність економіки;

- недосконале законодавство в сфері інвестування, що спричинює цілий ряд проблем для іноземних інвесторів;

- наявність корупції, рейдерства на підприємствах та бюрократизму в державних органах України.

Інвестиційна привабливість України залишається низькою (рис. 2.), оскільки інвестиційний клімат в Україні є досить ризикованим. Занепокоєння у інвесторів викликають три ключові області: прозорість ведення бізнесу, політична стабільність, а також взаємодія з державними органами. Україна пропонує інвесторам швидкі темпи зростання, природні ресурси, розвинену телекомунікаційну інфраструктуру, новий ринок і кваліфіковані кадри за помірною ціною. Якщо інвестиційний клімат в країні покращиться, цікаві можливості, які відкриваються в Україні, безсумнівно, привернуть в країну більшу кількість проєктів.

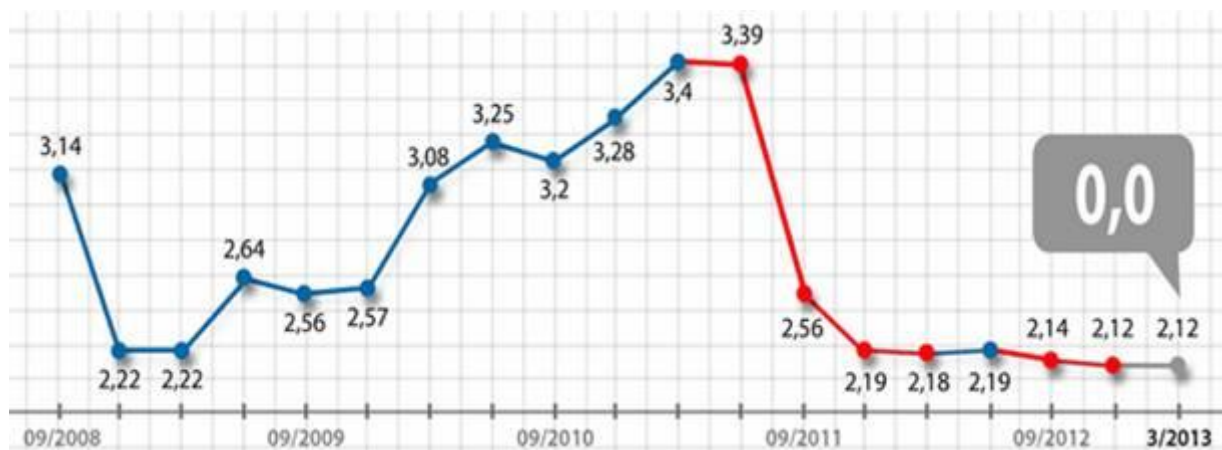
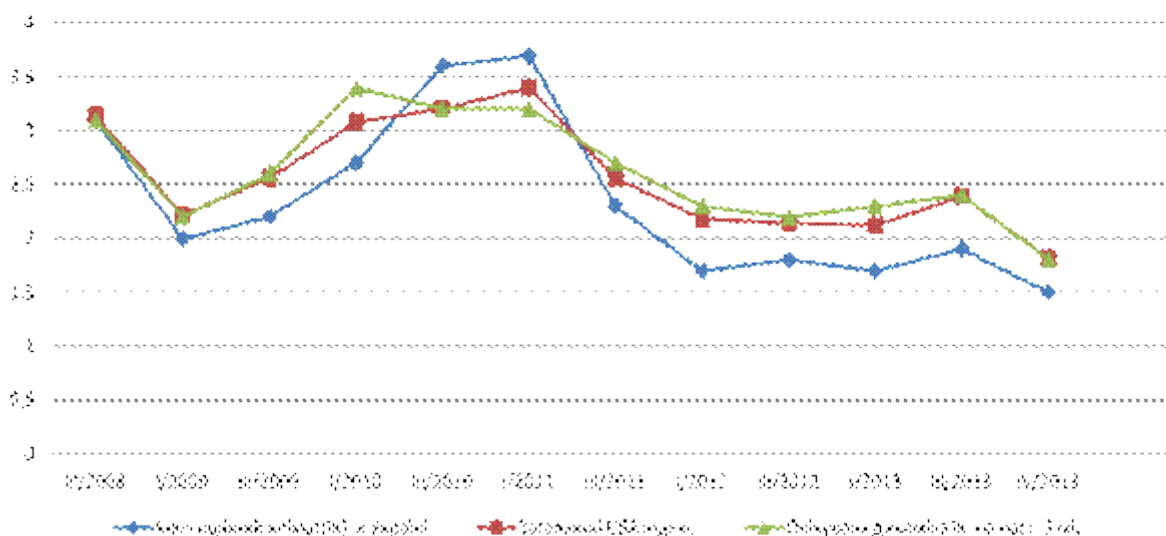

Рис. 2. Динаміка інвестиційної привабливості України протягом 2008-2013 рр. [4]

Як зображено на рисунку 2. інвестиційна привабливість України в першому кварталі 2013 року залишалась незмінною у порівнянні з показником кінця минулого року – 2,12 балів з п'яти можливих. Про це свідчать результати дослідження привабливості бізнес-клімату України, яке провели Європейська Бізнес Асоціація та компанія InMind. За даними Держстату за 9 місяців 2013 року в економіку України іноземними інвесторами вкладено 3722,0 млн.дол. США прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу), що становить 86,2 % до відповідного періоду 2012 року та 78,5 % до відповідного періоду 2011 року. Інвестиції спрямовуються у вже розвинені сфери економічної діяльності. На підприємствах промисловості зосереджено 31,4 % загального обсягу прямих інвестицій в Україну, в установах фінансової та страхової діяльності – 26,6 % .

Динаміка індексу інвестиційної привабливості України за 2008-2013

Рис. 3. Динаміка індексу інвестиційної привабливості України за 2008-2013 рр. враховуючи інвестиційний клімат в Україні (ІК) загальний СБА індекс та очікувану динаміку ІК на наступні 3 місяці

Серед основних негативних змін в інвестиційному кліматі протягом останніх місяців зазначено: не підписання Угоди про Асоціацію – 42% та адміністративний та економічний тиск на бізнес – 38%, корупція – 20%.

Незадовільна диверсифікація джерел залучення прямих іноземних інвестицій в Україну по країнах-інвесторах може бути ризиком залежності економіки України від політики кількох країн – основних інвесторів.

Спостерігається непропорційний розподіл обсягів залучення інвестицій у регіони України. До восьми регіонів: Дніпропетровської, Донецької, Харківської, Київської, Львівської, Одеської, Запорізької областей, Автономної Республіки Крим та до м. Київ надходить найбільше всього інвестицій – 87,5 відсотка всіх залучених прямих іноземних інвестицій. Це саме ті регіони, які на сьогодні вже є економічно розвинутими та найбільш привабливими для іноземних інвесторів. Таке спрямування прямих іноземних інвестицій та капітальних інвестицій в регіональному розрізі не сприяє рівномірному соціально-економічному розвитку регіонів та посилює подальше збільшення розриву у їх розвитку.

Отже, Україна залишається привабливою для інвестицій, водночас вона не знаходиться осторонь світових процесів, є достатньо інтегрованою у світове господарство і порушення макростабільності на зовнішніх ринках має свій відголос в Україні. За підсумками рейтингу Світового банку «Doing Business-2014» Україна піднялася на 28 позицій порівняно з «Doing Business-2013» та посідає 112-е місце. Україну визнано країною, що досягла найкращих результатів щодо покращення регуляторного середовища серед усіх країн світу у 2012/2013 році [4]. Ряд позитивних кроків у цьому напрямі вже здійснено. З 1 січня 2013 року набрав чинності Закон України «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць», який визначає особливості оподаткування ввізним митом суб'єктів господарювання, які реалізують інвестиційні проекти у пріоритетних галузях економіки, зокрема, звільнення від сплати податку на прибуток до 2017 року та звільнення від сплати ввізного мита [5].

Залученню іноземних інвестицій сприятимуть положення Митного кодексу, який набув чинності з 01.06.2012 року. Так, згідно із статтею 251, митне оформлення товарів, що ввозяться в Україну як внесок іноземного інвестора до статутного фонду підприємства з іноземними інвестиціями, здійснюється в першочерговому порядку. Згідно з частиною другою статті 287, товари, що ввозяться на митну територію України на строк не менше трьох років з метою інвестування, звільнюються від сплати ввізного мита [6].

Для подальшого покращення місця України у рейтингу «Ведення бізнесу – 2014» актуальним на сьогодні є питання удосконалення правової та організаційної бази для підвищення дієздатності механізмів забезпечення сприятливого інвестиційного клімату й формування основи збереження та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки.

Чотири кроки до сталого розвитку в майбутньому:

- зменшення адміністративних бар'єрів за рахунок зниження рівня бюрократії та підвищення ефективності законодавства та прозорості системи регулювання підприємницької діяльності;
- співробітництво в інноваційній сфері за рахунок розвитку проектів в області НДДКР між зарубіжними та українськими компаніями та зміцнення партнерства між університетами та виробничими підприємствами;
- підвищення інвестиційної привабливості регіонів за рахунок забезпечення більш збалансованого розвитку західної та східної частин країни, реалізації державних програм з розвитку регіонів та розроблення програм, що враховують регіональні особливості, для більш активного залучення інвесторів;

- вдосконалення бізнес-освіти за рахунок проведення інноваційних програм спільно із зарубіжними університетами та розширення списку спеціальностей, за якими ведеться навчання на факультетах бізнесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України [Електронний ресурс] / Державна служба статистики. – Режим доступу : http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publ6_u.htm.
2. Переваги інвестування в Україну [Електронний ресурс] / Портал мерій України. – Режим доступу : http://www.meriaonline.com.ua/pi-avantaje_investitori.php
3. Носова О.В. Інвестиційний клімат в Україні: основні напрями поліпшення / О.В.Носова // Стратегічні пріоритети. – 2011. – № 1. – С. 59-65.
4. Інвестиційний клімат в Україні [Електронний ресурс] / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. –http://www.me.gov.ua/file/link/226937/file/Invest_klimat_19_12_2013.doc.
5. Закон України «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць» від 06.09.2012 р. № 5205 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>
6. Концепція державної цільової економічної програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011-2015 роки [Електронний ресурс] – Режим доступу:<http://zakon2.rada.gov.ua/>

References.

1. Derzhavna sluzhba statyky (2013) “Investytsii zovnishn'oekonomichnoi diial'nosti Ukrainy” , available at: http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publ6_u.htm.
2. Portal merij Ukrainy (2012)“Perevahy investuvannia v Ukrainu”, available at: http://www.meriaonline.com.ua/pi-avantaje_investitori.php (Accessed 4 April2014).
3. Nosova O.V. (2011), “Investment Climate in Ukraine as the main ways of improving”, Stratehichni priorytety, vol, 1, pp. 59-65.
4. Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy (2013) “Investytsijnyj klimat v Ukraini” available at:http://www.me.gov.ua/file/link/226937/file/Invest_klimat_19_12_2013.doc. (Accessed 24 April2014)
5. Verkhovna Rada of Ukraine (2012), “Law “About stimulate investment in priority sectors of the economy to create new jobs”, available at: <http://zakon3.rada.gov.ua> (Accessed 25 April 2014).
6. Kontsepsiia derzhavnoi tsil'ovoi ekonomichnoi prohramy rozvytku investytsijnoi diial'nosti na 2011-2015 roky, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/> (Accessed 28 April2014)